

orta est, reo in purgatione deficiente, transit in violentam vi cujus iudex procedere potest ad sententiam, et infligere pœnam saltem extraordinariam, prout amplius diximus lib. II, tit. XXIII, § 3, imo juxta aliquos etiam ordinariam, Menochius, lib. V, præsumpt. 41, n. 3. Farinacius, *Praxi criminal.* q. 86, n. 5. Konig, *de Præsumpt.* n. 3, præsertim in judicio ecclesiastico, ubi etiam ordinaria pœna non est mortis aut mutilationis, Pirhing, h. t. n. 37.

17. *Purgationis rite factæ effectus, qui?* — Resp. II. Purgationis legitime factæ plures sunt effectus. Patet inductione. Nam primo legitime se purgans illico est absolvendus a crimine, declarandus innocens, et in statum pristinum restituendus. Secundo statim debet absolvi a suspensione, casu quo ob infamiam criminis ei inflicta est, c. *Ex tuarum.* 8, et c. *Inter.* 10, h. t. Tertio mox evadit vir boni testimonii, cit. c. *Ex tuarum.* 8, h. t. ejusque infamia tollitur; fama e contra, vel existimatio reintegratur, præsertim si vitam etiam bonis moribus adornet, cit. c. *Inter.* 10, h. t.

18. *Ordinarie de tali crimine non amplius potest accusari.* — Quarto, quod ordinarie loquendo de eodem crimine accusari amplius nequeat Glossa, Hostiensis, et alii communiter; tum ne de eodem delicto ejusdem hominis sæpius quæratur contra l. *Licet.* 6, ff. *Nautæ, Cavpones,* etc. Tum quia Jusjurandum non minoris auctoritatis est, quam res judicata, l. *Jusjurandum.* 2, ff. *de Jurejurando.*

19. *Nisi nova indicia emergant; vel accusator suam prosequatur injuriam, aut probare velit, diffamatum perjurasse.* — Dicitur autem notanter ordinarie loquendo, quia limitatur præcedentis numeri doctrina in casu, quo concurrentibus novis indiciis nova infamia, vel Accusator adsit. Abbas, in c. *Ex tuarum.* 8, h. t. n. 5. Item in casu, quo quis suam, aut suorum injuriam prosequitur, l. *Si cui.* 7, § ff. *de Accusat.* vel doceret Infamatum purgando se, perjurasse, l. *Admonendi.* 31, ff. eod. vel priorem accusatorem fuisse prævaricatum, l. *Prævaricationis.* 3, § 1, ff. *de Prævaricat.*

20. *Purgatio canonica hodie fere in desuetudinem abiit, excepto officio inquisitionis.* — Plura de purgatione canonica dicere non præstat, eo quod magna ex parte jam in desuetudinem abiit; quamvis in officio Inquisitionis adhuc vigere dicatur. (ADNOTATIO XLVI.)

TITULUS XXXV.

De Purgatione vulgari.

1. *Purgatio vulgaris quid?* — Quæritur quid, et an licita vel valida sit purgatio vulgaris? Resp. I. Purgatio vulgaris sic dicta a vulgo, eo quod ipsa nullo jure, sed a vulgo, fabricante diabolo, fuerit adinventata, c. *Menna.* 2, q. 1, est temeraria probatio innocentiae, vel per duellum, vel per ferventis, aut frigidæ aquæ, ignitique ferri contractum, aut alia simili vulgari adinventione, ea conditione, ut victus in duello, vel ferro candente adustus, aut aliter læsus habeatur ut reus; sin minus, reputetur innocens, c. 1, et seqq. tot. h. t.

2. *Est illicita, et reprobata a jure pluribus ex causis.* — Resp. II. Purgatio vulgaris tanquam illicita reprobata est, et damnata a SS. canonibus, cit. c. *Mennam,* et c. *Monomachiam.* 2, q. 5, necnon toto præsentis titulo, et quidem tribus de causis. Primo, quia per eam non raro contingebat quempiam damnari, qui revera innocens erat, de quo refertur casus cap. II, h. t. Secundo, quia per purgationem hujusmodi vulgarem Dominus Deus tentari videtur, cap. ult. h. t. et c. *Monomachiam.* 2, q. 5. Tertio, quia est inventa a Diabolo, c. *Constituisti.* et c. *Mennam.* 2, q. 5. Hinc concilium Tridentinum, sess. 25, cap. XIX, *de Reformat.* ait: « Detestabilis duellorum usus fabricante diabolo introductus, ut cruenta corporum morte animarum etiam perniciosè lucretur. »

3. *Solvitur objectio ab exemplis sanctorum.* — Nec refert, quod multi sancti ad hujusmodi purgationem se obtulerint; eaque suam innocentiam Deo miraculose concurrente ostenderint. Respondetur enim, id ex speciali instinctu divino factum esse, quo absente id facere sine tentatione Dei non licet, per jura allegata.

4. *Ex Veteri Testamento desumpta.* — Dices, Deus ipse hujusmodi purgationem in veteri Testamento præscripsit. Num. cap. V, v. 18, sicut et concilium Moguntinum sub Rabano celebratum, can. 24, ibi: « Qui presbyterum occiderit, etc., ac negaverit, si liber est, cum septuaginta duobus juret: si servus, super duodecim vomeres ferventes se expurget, » ergo. Resp. Purgationem illam in antiquo Testamento præscriptam

fuisse Cæremonialem, quam quia Deus præcepit, eidem etiam assistentiam saltem tacite promisit: jam vero cum Cæremonialia, consequenter etiam promissio assistentiæ Divinæ cessarint, ea non amplius licet uti. Ad Concilium dico, ei per sacros Canones derogatum esse.

TITULUS XXXVI.

De injuriis, et damno dato.

1. *Ratio ordinis.* — Quia crimina et excessus, de quibus hactenus egimus, fiunt subinde cum injuria et damno: hinc præcedentes titulos sequens recto ordine sequitur.

§ I.

DE INJURIIS.

2. *Injuria large et proprie loquendo, quid?* — Quæritur I. Quid sit et quibus modis inferatur injuria? Resp. I. Quamvis generaliter loquendo injuria ex eo dicta, quod non jure fiat, sit, et dicatur omne illud, quod contra justitiam et æquitatem fit, seu quod non jure fit: pr. *Institut.* h. t. et l. 1, ff. *de injuriis,* ibi: « Omne enim, quod non jure fit, injuria fieri dicitur: » tamen specialiter, et ad præsens injuria sumitur pro contumelia, seu pro delicto per quod dolo malo inferatur alteri contumelia, ut l. 1, ff. h. t. ibi: Specialiter autem injuria, etc. Dicitur contumelia, qua per quamdam vilipensionem, despectum, vel contemptum honor, respectus, et infamia alterius læditur, contumelia enim a contemnendo dicitur, pr. *Institut.* h. t.

3. *Requiritur ad eam dolus, seu malus animus.* — Dicitur autem notanter dolo malo: cum enim juxta dicta injuria ad præsens sit contumelia, seu quedam vilipensio, despectus, vel contemptus alterius, omnino requiritur ad eam malus dolus, seu malus animus, et propositum alterum injuriandi, id est, dicendi, vel faciendi, quod in illius vilipensionem, despectum, et probrum honorisque detrimentum vergat, l. 3, § 1, 2 et 3, ff. h. t. et l. *Si non convicii.* 5. C. eod.

4. *Hinc ab injuria, et actione injuriarum immunes sunt omnes, qui sunt doli incapaces,*

sunt et qui correctionis causa verba injuriosa adhibent. Correctionis causa raro expedit verba contumeliosa adhibere. — Hinc inferitur, injuriam non inferre, et consequenter actioni injuriarum non subjici sequentes, I, infantes, et impuberes, furiosos et mente captos l. *Illud.* 3, § 1, ff. h. t. II. Eos, qui per jocum quid injuriosum faciunt, et dicunt, cit. l. *Illud.* 3, § 3, ff. h. t. III. Illos, qui vi officii, aut status sui causa moderatè castigationis, vel correctionis et emendationis injuriosum quid in alterum committunt aut faciunt, uti ludimagistri, præceptores respectu suorum discipulorum, parentes respectu liberorum, domini respectu famulorum, mariti respectu uxorum, superiores respectu subditorum, etc., l. *Item apud La-beonem.* 15, § 38, ff. h. t. ibi: « Si quis corrigendi animo, aut emendandi non tenetur. » Et probatur etiam exemplo Christi, qui Petrum vocavit « Satanam » Matth. 16 et discipulos euntes in Emmaus « stultos, et tardos corde: » et Paulus Galatas vocat « insensatos, » Cretenses « semper mendaces. » Notat tamen recte S. Augustinus, lib. II, de sermone Domini in monte, cap. xxx, raro et non nisi ex magna necessitate hujusmodi injurias objurgationes esse adhibendas, utpote quibus plerumque magis exacerbantur, quam emendantur subditi.

5. *Verba ex se injuriosa proferens præsumitur dolo proferre.* — Cæterum alia personæ mentis, et doli capaces si quid suapte natura injuriosum alteri faciunt, aut dicunt, dolo seu injuriandi animo fecisse præsumuntur, adeo ut asserenti se tantum per jocum, aut alias nullo injuriandi animo fecisse, incumbat probatio. Clarus, § *injuria,* n. 12. Menochius *de Præsumpt.* lib. V, *Præsumpt.* 3, n. 47. Pirhing, h. t. n. 2, arg. l. *Si non convicii.* 5. C. h. t. et ibi Glossa § *Probare potes:* sicut e contra si verbum vel factum ex se injuriosum non est, onus probandi illi incumbit, qui asserit id animo injuriandi factum esse, l. *Ei incumbit.* 2, ff. *de Probat.* l. *Actor.* 23, c. eod. l. qui in alterius. 42, ff. de R. l. quæ probatio per conjecturas fiet: Zoësius in ff. h. t. n. 4.

6. *Injuria fieri potest tam absenti, quam præsentis, idque vel verbis.* — Resp. II. Injuria tribus modis, verbo videlicet scripto, et facto inferri potest. Verbo fit, quando quis de altero sive absente, sive præsentis quid probrosum aut injuriosum oretenus profert, obijciendo, vel enuntiando defectum morum, aut na-

turæ, quod, v. g. sit fur, homicida, adulter, spurius, quæ injuriosa prolatio convicium dicitur, arg. l. *Item apud Labeonem*. 15, § 7, ff. h. t. ibi: « Convicium non tantum præsentanti, verum absenti quoque fieri posse, Labeo scribit. » Clarus loc. cit. n. 1. Farinacius in *Praxi criminali*. q. 150, n. 22 et 24.

7. *Vel scripto*. — Scripto fit, dum quis libellum, carmen, factum, aut historiam in alterius contemptum, probrum, vel infamiam in litteris evulgat, l. *Lex Cornelia*, § 3, § 9, l. *Item*. 15, § 29, ff. h. t. Quod si hujusmodi scriptura omisso nomine auctoris in vulgus spargitur, libellus famosus dicitur, l. un. *C. de Libell. famos.* vulgo Pasquill.

8. *Vel facto*. — Facto fit, dum quis alterum verberat, vulnerat, domum ejus violenter ingreditur, vel aliud quid in contemptum, probrum, aut infamiam illius facit l. *Cornelia*. § 3, prin. ff. h. t. l. *Item*. 15, § 25, ff. eod.

9. *Hinc injuria alia dicitur verbalis, alia scripta, alia realis, alia levis, alia atrox*. — Hinc alii dividunt injuriam in verbalem, et realem: et utramque in levem, et atrocem; quæ ex circumstantiis desumitur, evadit autem injuria atrox, vel ratione ipsius facti, ut si etiam plebeius vulneratur, aut fustibus cæditur, § 9. *Institut.* h. t. et l. *Prætor edixit*, 7, in fine. ff. h. t. vel ratione personæ injuriantis v. g. filii vasalli, cit. § 9. *Institut.* h. t. l. *Si unius*. 17, § 3, ff. eod. vel injuriatæ, l. *Atrochem*. C. h. t. vel ratione loci, ut si quis in templo, vel loco judicii injuriam infert, cit. § 9. *Institut.* h. t.

10. *Potest quis non tantum in se ipso, sed etiam in alio præsertim sibi subdito injuriam pati, et propterea agere*. — Resp. III. Injuriam quis pati potest non tantum in se ipso, sed etiam in certis personis aliis sibi conjunctis, aut potestati suæ subjectis; uti in filiofamilias pater, in uxore maritus, in servo dominus, ita ut hi etiam proprio nomine instituere valeant actionem injuriam, l. 1, § 3, ff. h. t. § *Patitur*. 2 et § *Servis instit.* eod. Farinacius *Praxi criminali*. q. 150, a n. 253. Pariter si clerico, vel religioso injuria infertur, ratione illius, quasi Ecclesiæ, vel monasterio illatæ agere potest episcopus, vel superior regularis. Farinacius, loc. cit., n. 291. Engel, h. t., n. 7.

11. *Injuriam passus potest contra injuriantem instituere actionem injuriarum vel civiliter, vel criminaliter*. — Quæritur II. An, quando,

et qualem actionem in foro externo pariat injuria alteri illata? Resp. I. Injuria alteri illata facit, quod injuriatus contra injuriantem instituere possit actionem injuriarum, idque, vel civiliter, vel criminaliter, prout voluerit. Communis et certa textu expresso § *in Summam*. 10. *Institut.* h. t. ibi: « In Summa sciendum est, de omni injuria eum, qui passus est posse vel criminaliter agere, vel civiliter. »

12. *Actio injuriarum quomodo civiliter instituitur*. — Civiliter agere dicitur injuriam passus, si pro injuria sibi illata præterdit ad suum privatum. Commodum, seu interesse certam summam pecuniariam, tantam videlicet, cujus jacturam libentius, quam probrum, seu despectum per injuriam sibi causatum sustinisset, § *In Summam*. 10. *Institut.* h. t. l. *Constitut.* 37, § 1, ff. eod. cum Concordantiis: solet tamen judex præteritam hujusmodi taxam moderare, textus et interpretes in § *Pœna autem*, et § *Atrox*. *Instit.* h. t. vel etiam ab actore juramentum exigere, quanti revera æstimet injuriam sibi illatam, c. *Olim*. 7, h. t. et ibi Glossa *¶ Taxatione*. Quamvis praxis quorundam tribunalium habeat, ut absque juramento æstimetur, et taxetur injuria, ac proinde attendenda sit locorum praxis et consuetudo, uti bene advertit Haunoldus de *J. et J.*, t. I. Tr. 2, n. 573.

13. *Quomodo criminaliter*. — Criminaliter vero agit, quando a judice petit, ut reus vel pœna pecuniaria arbitrio judicis pro qualitate injuriæ taxanda, et fisco applicanda, vel in corpore puniatur, cit. § *In Summam*. 10. *Instit.* h. t. l. fin. ff. h. t. cum concordantiis, Bartol. in l. 3 et l. fin. ff. *de privat. delict.* Clarus § *injuria*, n. 7. Mynsinger, *Centur.* 4. *Observat.* 4, n. 5, ubi tamen bene advertit, vi factæ a Carolo V. *Ordinat. Camer. Imper.*, p. 2, tit. XXVIII, ob injuriam verbalem hodie plerumque non agi ad vindictam publicam, sed ad restitutionem honoris præstandam per palinodiam, seu ad injuriæ verbalis recantationem, seu revocationem infra n. 16, explicandam, cui concordare videntur jura Bavarica Landrecht tit. XLVI, art. 2.

14. *Qui semel unam assumpsit, ad aliam transire nequit*. — Verum etsi juxta dicta liberum sit injuriato civiliter, vel criminaliter agere contra injuriantem, tamen si unam v. g. civilem actionem instituit, ad aliam criminalem nempe regredi non potest, et

e contra, arg. l. *Quod Senatusconsultum*. 6, § h. t.

15. *Pœna injuriarum, præsertim libelli famosi*. — Cæterum pœna criminalis injuriarum ordinarie est arbitraria judicis, cit. c. § *In Summam*. *Institut.* h. t. excepta injuria per libellum famosum illata, utpote cujus pœna est capitalis, l. un. *C. de famoso libello*, quam tamen pœnam capitalem non de ultimo supplicio, sed de pœna exilii, vel deportationis explicat Harprecht, in § 1. *Institut.* h. t. nisi crimen per libellum famosum alicui imputatum esset capitale; tunc enim pœnam talionis imponendam vult constitutio criminalis Caroli V, ann. 110.

16. *Ratione injuriarum institui potest etiam actio palinodiæ, seu recantationis, et quidem vel sola, vel cumulative cum alia*. — Resp. II. Præter actionem injuriarum datur etiam actio ad palinodiam ob injuriam verbalem, quæ ad hoc tendit, ut injurians verba injuriosa recantet, seu revocet, et fateatur, verba injuriosa a se prolata vera non esse, etc., quæ actio ex ordinatione Camerali Caroli V, p. 2, tit. XXVIII, introducta, et usu passim recepta est, ut etiam concordant statuta Bavarica Landrecht, tit. XLVI, art. 2. Et hæc actio ad palinodiam, etsi in casu injuriæ verbalis loco actionis injuriarum plerumque adhiberi sola valeat, et soleat, juxta dicta supra n. 13, tamen etiam cum actione injuriarum ad æstimationem cumulari potest, ut post Gailum lib. I. *Observat.* 65, n. 5, et Mynsinger *Centur.* 2. *Observat.* 98, n. 10, bene docet Klingensperger *Institut.* lib. IV, tit. IV, q. 13, eo quod actio ad Palinodiam sit rei persecutoria, Actio autem injuriarum ad æstimationem sit pœnalis; actiones vero ad diversum finem cumulari posse constet ex § *Cæterum instit.* *Si quadupes pauperiem*.

17. *Datur actio injuriarum etiam contra illum qui verum, occultum tamen crimen objicit*. — Resp. III. Datur actio injuriarum etiam contra illum, qui alteri objicit occultum crimen, vel defectum verum, nisi reipublicæ intersit, tale crimen manifestari. Clarus § *Injuria* n. 17. Covarruvias *variar. resolut.* lib. I, cap. II, n. 6. Fachin. *Contravers.* lib. IX, c. 10. Ratio est, quia quando publica utilitas aliud non exposcit, quis habet jus ad suam famam, ita ut ab alio per manifestationem delicti occulti violari absque injuria non possit; cum inhumanum ac injuriosum sit, absque justa causa alterius

occultos defectus, vel delicta magno animo manifestare.

18. *Nisi reipublicæ intersit illud manifestari*. — Nisi reipublicæ intersit; enimvero ob utilitatem publicam, imo etiam ad averendum præjudicium tertii licitum est manifestare occulta alterius delicta et defectus, v. g. quod quis sit fur, ne aliis noceat, quod sit leprosus, vel quod inhabilis sit ad officium, etc., arg. l. *Eum qui*. 18, ff. h. t. ubi habetur, æquum non esse ut condemnetur qui nocentem infamavit, cum delicta nocentium nota esse expediat.

19. *Ex actione injuriarum condemnatus, ipso facto contrahit infamiam*. — Resp. IV. Qui ex actione injuriarum sive civili, sive criminali condemnatur, ipso jure est infamis, l. 1 et l. *Atlethas*. 4, ff. *De his, qui notantur infamia*. l. *Decurionis*. 5 et l. *Injuriam*. 10. C. eod. ibi: Injuriam ex persona quoque servi damnatus infamia notatur. Limitatur tamen conclusio in casu, quo injuria omnino levis esset, ut cum aliis vult Harprecht § *In summa*. *Instit.* h. t. n. 96, quamvis Clarus contrarium doceat § *Injuria*. n. 8.

20. *Exceptio nonnullis casibus*. — Porro declinat infamiam actione injuriarum civiliter conventus, si auctoritate judicis ante sententiam transigat cum injuriam passo, l. *Furti*. 6, § *Pactusque*. 3, in fin. ff. *De his, qui notantur infamia*; sicut etiamsi Reus civiliter conventus per procuratorem stat in judicio, et in procuratorem fertur sententia, cit. l. *Furti*. § *Si quis alieno*. 2, ff. *De his, qui notantur infamia*, et l. *Laicus*. 21, ff. eod. Secus foret, si criminaliter conveniretur, quia criminaliter convento non licet per procuratorem se defendere, l. fin. c. h. t.

21. Rursus ab infamia immunis est actione injuriarum conventus, si judex in sententia famam et honorem reservat, quod ex causa rationabili non tantum potest, arg. *Quid ergo*. 13, § *Pœna gravior*. 7, ff. *De his, qui notantur infamia*; sed etiam ex consuetudine et statutis particularibus multorum locorum debet, Harprecht § *in summa*. n. 118. *Instit.* h. t.

22. *Actio injuriarum varie tollitur, veluti I. Remissione, seu condonatione tacita vel expressa*. — Quæritur III. Quibus modis tollatur actio injuriarum? Resp. quinque potissimum. I. Condonatione seu remissione per injuriatum facta, vel expresse, puta per verba expressa, per pactum, aut transactio-